

บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
Role of Rajabhat University in Research for Local Community Development

ธนานันต์ กุลไพบูตร

Thananunt Kunpaibutr

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

thananun2006@hotmail.com

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มี 38 แห่งทั่วประเทศ มีบทบาทเป็น “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ซึ่งใช้แนวคิดของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ทั้งการร่วมคิด ร่วมทำ การร่วมรับผลประโยชน์ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีส่วนในการแก้ไขปัญหาความต้องการของประชาชนผ่าน 3 แผนงาน คือ 1) แผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) แผนงานปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตร 3) แผนงานส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยมีการวางยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ 4 ด้าน คือ 1) ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม 2) ด้านบุคลากรการวิจัยและนวัตกรรม 3) ด้านระบบงบประมาณการวิจัยและนวัตกรรม และ 4) ด้านกฎหมาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมีการปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคมด้วยการสร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมที่นำสู่การแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ การเสริมพลังแก่ชุมชนในการจัดการตนเอง สนับสนุนการวิจัยตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ เช่น 1) การจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านพลังงานทางเลือก 2) การจัดตั้งศูนย์รวม 3) การจัดตั้งกลุ่มวิจัย 4) การจัดเวทีการเสวนาการพัฒนาท้องถิ่นด้วยวิจัยและนวัตกรรม 5) การสนับสนุนการวิจัย ทั้งด้านนโยบาย บุคลากร งบประมาณ 6) การสนับสนุนการจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เป็นต้น

คำสำคัญ: บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการวิจัยเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

Abstract

Rajabhat University has 38 higher education institutions throughout the country. For local development "which uses the concept of "Participation of the people", including participation, participation in the benefits of all stakeholders and has a part in solving the needs of the people through 3 programs, so that is 1) plans to enhance capacity and improve the quality of life 2) agricultural production reform plans 3) economic promotion programs and community capacity development with research and innovation strategies for 4 aspects of development, so that is 1) policy and research and innovation strategy 2) personnel, research and innovation 3) budget system, research, and innovation and 4) legal

Rajabhat University has changed its role as a university to serve society by creating research and innovations that lead to solutions that are in line with the needs of people in the community. Upgrading product standards, Empowering communities to manage themselves, supporting research according to needs in each area, such as 1) Establishment of the Center for Alternative Energy Excellence 2) Establishment of the Indigo Center 3) Establishment of Research Groups 4) Organizing the forum for dialogue develop local research and innovation 5) research support both policy, personnel, budget, furthermore, 6) patents, invention

Keyword: Roles of Rajabhat University in research for local community development

สาระปรีทัศน์

วิสัยทัศน์ประเทศไทยกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นวิสัยทัศน์ประเทศไทย เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติอันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืนของ สถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติ และศักดิ์ศรี การพัฒนาประเทศ การยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคมนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของ ประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยการประเมินผลการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วย 1) ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย 2) ชีตความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจ และการกระจายรายได้ 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ 4) ความเท่าเทียมและความเสมอภาคของสังคม 5) ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ 6) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการเข้าถึงการให้บริการของภาครัฐ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ภาพประกอบ 1 วิสัยทัศน์ประเทศไทย

การยกระดับการพัฒนาประเทศไทยให้บรรลุตามวิสัยทัศน์“ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศระยะยาว ที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัย ภายในและภายนอกประเทศในทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม และ ภาคบริการของประเทศได้รับการพัฒนายกระดับไปสู่การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม และพัฒนากลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจใหม่ที่จะสร้างและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของ ประเทศ เพื่อยกระดับฐานรายได้ของประชาชนในภาพรวมและกระจายผลประโยชน์ไปสู่ภาคส่วนต่าง ๆ ได้ อย่างเหมาะสม คนไทยได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดีเก่ง มีวินัย คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์สามารถ “รู้รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง สามารถเข้าถึง บริการพื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีใครถูกทิ้ง ไว้ข้างหลัง การพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่าง การพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง เพื่อพัฒนาประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคาม และภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบ และทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านความมั่นคงที่มีอยู่ในปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการ ทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาลเพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ ได้แก่ (1) การมองกลับไปทบทวนทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศ ในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของ เศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) การปูทางสู่อนาคตผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต (3) การเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการพัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปัจจุบัน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน ในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดีรวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดีเก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทย มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์อดออม โอบอ้อมอารีมีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติมีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เพื่อดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อส่วนรวม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้นานที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติและความสัมพันธ์ส่วนความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้โดยเป็น การดำเนินงานบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต

6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐให้มีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาท หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาลปรับปรุงวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และ โปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์และสร้าง จิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้น กฎหมายต้องมีความ ชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็นมีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ

และเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 64 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล(ราชกิจจานุเบกษา, 2560) เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว และต่อมา ได้มีการตราพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในการพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากการเป็นประเทศยากจน ในปี พ.ศ. 2560 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 3.9 ถือว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ สาเหตุหลักเกิดจากการชะลอตัวของการลงทุนภายในประเทศและสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ยังไม่ฟื้นตัวได้เต็มที่ โครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาคบริการและภาคเกษตรมีผลผลิตภาพการผลิตในระดับต่ำ ขาดการใช้เทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ ดังนั้นต้องมีบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพสูงและเพียงพอเพื่อคิดค้นนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และแก้ไขปัญหาคriticalทางสังคมโดยการกำหนดแนวทางการพัฒนาบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมต้องคำนึงถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ นโยบายขับเคลื่อนที่สำคัญของรัฐบาล สภานโยบายวิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สวทช.) ได้มอบหมายให้คณะกรรมการด้านการพัฒนาบุคลากร วิจัยและนวัตกรรม จัดทำ “แผนกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรวิจัยและนวัตกรรม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579)” ขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) เพื่อเชื่อมโยงกับแผนการศึกษาและแผนพัฒนาแรงงานของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อผลิต และพัฒนาบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมให้มีความสามารถทัดเทียมกับนานาประเทศ โดยมีทักษะและคุณลักษณะ ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีของโลก สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ และผลิตทรัพย์สินทางปัญญา ให้กับประเทศ (2) เพื่อพัฒนาแรงงานให้มีทักษะสูง ตรงความต้องการของผู้ประกอบการ สามารถพัฒนาต่อยอด และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ได้ และ (3) เพื่อสร้างระบบการผลิตนักเรียนนักศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง สามารถ เป็นตัวป้อนเข้าสู่อาชีพบุคลากรวิจัยและนวัตกรรม แผนกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมฯ ฉบับนี้ ได้ระบุวิสัยทัศน์ไว้ว่า “มีบุคลากรวิจัยและ นวัตกรรมที่มีคุณภาพทัดเทียมระดับโลก เพียงพอต่อการขับเคลื่อนประเทศเข้าสู่ประเทศกลุ่มรายได้สูง และ เติบโตอย่างทั่วถึง ภายในปี พ.ศ. 2579” ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ คือ

กลยุทธ์ที่ 1 ขับเคลื่อนเศรษฐกิจนวัตกรรมด้วยบุคลากรวิจัยและนวัตกรรมระดับหัวรถจักร ประกอบด้วย มาตรการสำคัญ ได้แก่ (1) พัฒนาบุคลากรรองรับกิจกรรมวิจัยและนวัตกรรมของภาคการผลิต บริการ สังคม และชุมชน (2) พัฒนาบุคลากรรองรับธุรกิจนวัตกรรม และ (3) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและเคลื่อนย้ายบุคลากร ระดับหัวรถจักรระหว่างประเทศหรือระหว่างภาคส่วนต่างๆ ภายในประเทศ (Brain circulation)

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาต่อยอดเทคโนโลยีรองรับภาคการผลิต บริการ สังคมและชุมชนด้วยบุคลากรวิจัยและ นวัตกรรมคุณภาพสูง ประกอบด้วยมาตรการสำคัญ ได้แก่ (1) ส่งเสริมให้ผู้ที่มีศักยภาพสูงเข้าสู่เส้นทางอาชีพ หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิจัยและนวัตกรรม (2) เพิ่มจำนวนและคุณภาพวิศวกร นักวิทยาศาสตร์ และช่างเทคนิค เพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ และ (3) เพิ่มจำนวนและคุณภาพนักบริหารจัดการ งานวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีและบริหารจัดการนวัตกรรม

กลยุทธ์ที่ 3 เตรียมความพร้อมเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ในอนาคต ด้วยการขยายฐานบุคลากรด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบด้วยมาตรการสำคัญ (1) เพิ่มเยาวชนผู้มีความสามารถพิเศษให้เข้าสู่สาย อาชีพวิจัยและนวัตกรรม (2) ส่งเสริมการใช้ผู้มีความสามารถพิเศษอย่างเต็มศักยภาพ และ (3) เพิ่มสัดส่วนผู้เรียน สายวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นตัวป้อนเข้าสู่สายอาชีพวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม อันเป็นฐานสำคัญของ บุคลากรวิจัยและนวัตกรรมในอนาคต

ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ

การที่ประเทศต่างๆ เร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมสาเหตุเพราะต้องการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) และความเป็นอยู่ของประชาชน (Well-being) ให้ดีขึ้น ขณะที่การพัฒนาเศรษฐกิจต่างก็มีจุดหมายเพื่อต้องการเพิ่มระดับรายได้ประชาชาติในอัตราที่สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาประเทศจะเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดต่างก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ (ภัทรชนม รัตนงูร, 2552) ประเทศที่พัฒนาแล้วต้องการรักษามาตรฐานการครองชีพที่ดีและความมั่งคั่งของประเทศไว้ ด้วยการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนและเพิ่มความมั่งคั่งของประเทศให้เทียบเท่าประเทศที่พัฒนาแล้ว ประเด็นปัญหาความต้องการของประชาชน สามารถแบ่งเป็น 6 ด้านหลัก ๆ (ประยูรธ จันทรโอชา, 2561) ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการส่งเสริม

อาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ด้านการเกษตร 4) ด้านความมั่นคง 5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการสาธารณสุข รัฐบาลมอบหมายให้ทุกกระทรวงร่วมกันกัน จัดทำเป็นรายละเอียดแผนงานสำคัญ 3 แผนงาน คือ

1) แผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิต กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐประมาณ 13 ล้านคน ครอบคลุมถึงผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ป่วยติดเตียง โดยดำเนินการใน 4 เรื่อง ได้แก่ การมีงานทำ การฝึกอาชีพ เสริมความรู้ การเพิ่มโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ และการเข้าถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐาน เช่น การช่วยเหลือค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า สำหรับครัวเรือนของผู้มีรายได้น้อย การช่วยเหลือค่าเดินทางไปรักษา พยาบาล หรือค่าใช้จ่ายอื่นเกี่ยวกับสุขภาพและค่าเช่า บ้าน สำหรับผู้สูงอายุที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เป็นต้น ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ต้องอาศัยเวลาในการคิด ทดลอง และปรับปรุงตาม ขั้นตอนอย่างเป็นกระบวนการ เพื่อให้มั่นใจว่าสามารถตอบโจทย์ ช่วยแก้ปัญหาพื้นฐานของผู้มีรายได้น้อย การแก้ไขปัญหา "หนี้ในระบบ" ได้แก่ การเข้าไปประนีประนอมหนี้กับเจ้าหนี้ การนำธุรกรรมหนี้ในระบบเข้ามาสู่ระบบ เพื่อให้เป็นการให้ กู้ยืมที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นการเพิ่มช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบให้แก่ประชาชนรายย่อย ซึ่งจะเป็นการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบแก่ประชาชนไปด้วย ในเวลาเดียวกันทำให้กระทรวงการคลังได้อนุญาตให้มีการประกอบ ธุรกิจในสินเชื่อรายย่อยประเภทใหม่ ได้แก่ สินเชื่อรายย่อยระดับจังหวัดภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง

2) แผนงานปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตร เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพเป็นรายบุคคล และรายกลุ่มซึ่งจัดทำ เป็นเมนูทางเลือกให้เกษตรกรตามความเหมาะสม และความสมัครใจ มีเกษตรกรได้รับประโยชน์ ประมาณ 4.3 ล้านคน แบ่ง ออกเป็น 4 โครงการสำคัญ ได้แก่ การบริหารจัดการน้ำ การแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน การปศุสัตว์ และการแปรรูปผลผลิตทาง การเกษตร เช่น โครงการเลี้ยงผึ้งโพรงเป็นอาชีพเสริมของชุมชน โครงการผลิตสารชีวภัณฑ์ของชุมชน โครงการจ้างงาน ชลประทานสำหรับซ่อมแซม บำรุง รักษาระบบชลประทาน และ โครงสร้างสร้างฝายชะลอน้ำประมาณ 1,300 กว่าแห่งทั้งใน พื้นที่นอกเขตชลประทาน และพื้นที่ ส.ป.ก. ช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ดังกล่าว

3) แผนงานส่งเสริมเศรษฐกิจและพัฒนาศักยภาพชุมชน ประกอบด้วย 3 โครงการหลัก ได้แก่ (1) โครงการพัฒนา คุณภาพชีวิตเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ตามโครงการไทยนิยมยั่งยืนหรือ หมู่บ้านชุมชนละสองแสนบาท (2) โครงการด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ซึ่งนอกจากให้ความสำคัญกับการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ OTOP ทั้งอาหาร ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายสมุนไพร และเครื่องดื่ม การพัฒนา บุคลากรด้านการท่องเที่ยว การปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริการนักท่องเที่ยว การ เชื่อมโยงเส้นทาง การท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น และการส่งเสริมการตลาดชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว (3) โครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนอย่างยั่งยืนโดยศาสตร์พระราชาตามแนวทางประชารัฐ ดำเนินการโดยสำนักงานกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพและการยกระดับรายได้ให้เพิ่มขึ้นกองทุนละไม่เกิน 3 แสนบาท ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการจัดงานประเพณีต่าง ๆ การสร้างร้านค้าชุมชน น้ำดื่มชุมชน กองทุนปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์พืช ลานตากพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น

ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ

ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การวิจัยทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ กฎหมายและปัจจัยเอื้อต่อ ระบบวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำหรับประเทศไทยมีการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาประเทศ ดังนี้ (สิริฤกษ์ ทรงศิริไ, 2560)

1) ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม สอดคล้องและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ มีทิศทางการวิจัยที่ชัดเจน เห็นผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม สามารถ ใช้ประโยชน์และ commercialize ได้จริง โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ จัดลำดับความสำคัญ โดยมีวาระเรื่องใหญ่ ๆ ที่ มุ่งเน้นรายประเด็นที่ชัดเจน และมีกลไกการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ให้ความสำคัญกับมิติทั้งด้านสังคมและอุตสาหกรรม โดยการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ รวมทั้งสามารถติดตามและประเมินผลได้

2) ด้านบุคลากรการวิจัยและนวัตกรรม มีนักวิจัยและนวัตกรรมที่เพียงพอ และมีคุณภาพ สอดคล้องกับประเด็น มุ่งเน้นตามยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม มีฐานข้อมูลกลางด้านกำลังคน บุคลากรวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ มีการ สร้างและส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการวิจัยและนวัตกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคสังคมและ อุตสาหกรรมในปัจจุบันและอนาคต

3) ด้านระบบงบประมาณการวิจัยและนวัตกรรม มีการปรับระบบให้เกิดบูรณาการการจัดสรรงบประมาณเพื่อการ วิจัยและนวัตกรรม จัดสรรงบประมาณการวิจัยเป็นรูปแบบ Strategic Allocation ตามยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม

และแบบเป็นก้อน (Block Grant) ให้เกิดความต่อเนื่อง โดยสามารถติดตามและประเมินผลได้ มีการทบทวนบทบาทของกองทุนที่ทำหน้าที่สนับสนุนวิจัยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ

4) ด้านกฎหมาย ปังจัยเอื้อการวิจัยและนวัตกรรม โดยปรับปรุงและจัดทำกฎหมายรองรับการปฏิรูประบบวิจัยและนวัตกรรม จัดโครงสร้างหน่วยงานในระบบวิจัยและนวัตกรรมให้เป็นเอกภาพ มีบทบาท ภารกิจที่ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน และไม่มีปัญหาทับซ้อนเชิงผลประโยชน์ โดยมีบทบาทหลักของแต่ละหน่วยงานเพียงบทบาทเดียว มีตัวชี้วัดที่เหมาะสมและชัดเจน ปลดล็อกข้อจำกัดและอุปสรรคของระบบหรือกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยและนวัตกรรมไปสู่การใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะระบบมาตรฐาน การตรวจวิเคราะห์ และการจัดการทรัพย์สินทางปัญญา และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในระบบวิจัยและนวัตกรรมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม

การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดมีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากการทำวิจัยประเภทอื่นๆ เริ่มตั้งแต่การตั้งหัวเรื่องและปัญหาการวิจัย (research problem) การออกแบบวิจัย (research design) ไปจนถึงการกำหนดวิธีการวิจัย (research methods) โดยตลอดทั้งกระบวนการทำวิจัยอาจจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นมากกว่าบทบาทการดำเนินการโดยนักวิจัยฝ่ายเดียว นอกจากนี้การทำความเข้าใจปัญหาข้อเท็จจริงของชุมชนท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง อยู่ในพื้นที่ในระยะเวลาที่นาน และเข้มข้นเพียงพอเพื่อให้ได้ความเข้าใจและข้อค้นพบ (research findings) ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในแง่การสร้างความรู้ใหม่ การทักลวงความรู้เดิม หรือการนำไปต่อยอดวางแผนทางแก้ไข ปัญหาของชุมชนท้องถิ่นได้จริง (สุชาติ ศรียารัตน์, 2560) นักวิจัยควรพิจารณาให้ความสำคัญกับมิติต่างๆ ต่อไปนี้

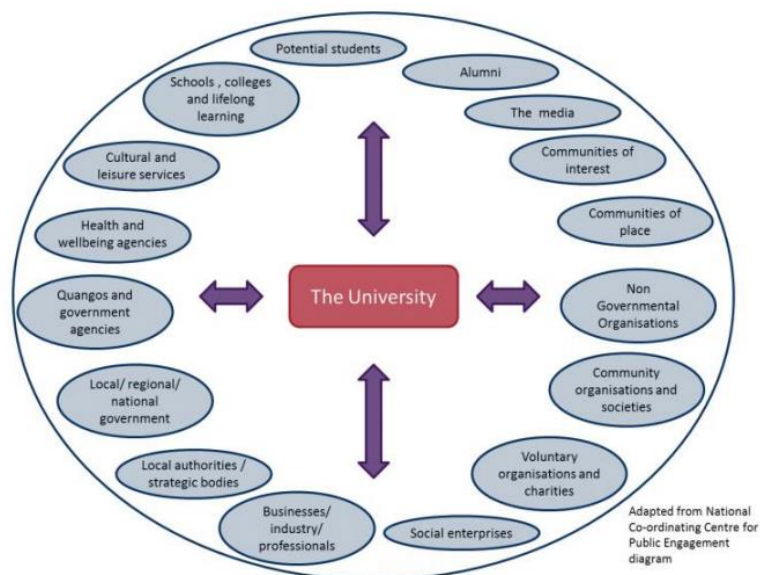
- 1) ปัญหาของท้องถิ่นเป็นตัวตั้งและมองปัญหาอย่างเป็นองค์รวม
- 2) เข้าใจบริบทและมิติความเป็นชุมชนท้องถิ่น
- 3) ได้ข้อสรุปจากพื้นที่วิจัยที่นำไปใช้ได้จริง
- 4) สร้างความน่าเชื่อถือจากตัวผู้วิจัยมากกว่าความเชื่อถือได้จากเครื่องมือวัด
- 5) ผสมผสานเชื่อมโยงแนวคิดและข้อมูลในลักษณะสหวิทยาการ

6) การต่อยอดความรู้จากงานวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยการนำความรู้และข้อค้นพบไปปฏิบัติจริง เช่น เสนอข้อค้นพบเพื่อแสดงให้เห็นว่า คน กลุ่ม องค์กรในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่น การวิเคราะห์ให้เห็นประสบการณ์ วิธีคิด และวิถีปฏิบัติ จนเกิดเป็นข้อสรุปความรู้และวิธีคิดใหม่ๆ ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ การยกระดับคุณภาพทั้งในด้านชีวิต อาชีพ ระบบคุณค่า วัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นจนเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

แนวความคิดในการร่วมคิด ร่วมทำ การรับผลประโยชน์ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเป็นกุญแจความสำเร็จของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อท้องถิ่นที่เปลี่ยนจากระบบการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน มาเป็นพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม เป็นการสร้างคน สร้างงาน สร้างเครือข่ายสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเป็นหุ้นส่วนกับสังคมอย่างแท้จริง ความร่วมมือดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์งานวิจัยเป็นแบบอย่างสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เช่น เปลี่ยนจากการทำวิจัยตามความต้องการของตนเองเป็นการทำวิจัยตามความต้องการของท้องถิ่นและประเทศ เปลี่ยนจากการวิจัยเพื่อการเผยแพร่ตีพิมพ์เป็นการวิจัยเพื่อตอบสนองการพัฒนาตามนโยบายประเทศ และสร้างความเชื่อมโยงของงานวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์เข้าด้วยกัน ทั้งยังคาดหวังว่าผลงานที่เกิดขึ้นจะเป็นต้นแบบสู่มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ให้ปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม (University Social Engagement) ได้แก่ บทบาทในการวิจัยในพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research, ABC) บทบาทในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ และทักษะในการทำงาน บทบาทในการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และบทบาทในการสร้างความพร้อมของพื้นที่และภูมิภาคเพื่อการดำรงอยู่ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ การจัดการงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาทำให้มหาวิทยาลัยสามารถบริหารจัดการงานวิจัย รวมทั้งบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างชัดเจนขึ้น เกิดการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของผู้จัดการงานวิจัย เกิดชุดโครงการวิจัยพื้นที่แบบบูรณาการศาสตร์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นขึ้นโดยภาคีในพื้นที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มีระบบฐานข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการวิจัยในพื้นที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น

แนวคิดของ "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ในการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น นำเสนอโครงการวิจัยต่อสาธารณชน ผู้วิจัยเข้าร่วมในงานเทศกาล การทำงานกับพิพิธภัณฑ์ / หอศิลป์ / ศูนย์วิทยาศาสตร์และสถานที่ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ การให้อาสาประชาชนได้คำถามเกี่ยวกับการวิจัย ความเกี่ยวข้องกับสาธารณะในฐานะนักวิจัย นักวิจัยและประชาชนทำงานร่วมกันเพื่อแจ้งนโยบาย การมีส่วนร่วมกับคนหนุ่มสาวในชุมชนในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ใน

มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เช่น มหาวิทยาลัยบริสตอล (University of Bristol) หรือ มหาวิทยาลัยไบรตัน (University of Brighton) ก็ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสาธารณะ (Public Engagement) ภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 2 Public Engagement at University of Bristol

มหาวิทยาลัยไบรตันได้สนับสนุนกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นผ่านโครงการความร่วมมือระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย (Community-University Partnership Program, CUPP) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านการเป็นหุ้นส่วน (partnership working) ใน 4 ด้าน คือ 1) การจัดตั้งหน่วยให้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับมหาวิทยาลัย (The CUPP Helpdesk) 2) การแลกเปลี่ยนความรู้ชุมชน (Community Knowledge Exchange) 3) การมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการทำงานเพื่อชุมชนท้องถิ่น (Student-Community Engagement) 4) การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติแก่ชุมชนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยควรมีส่วนรับผิดชอบต่อการผลิตความรู้ใหม่ การหลักสูตรการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น (Axel Didriksson et al., 2017) เป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นใหม่ในอนาคตอย่างยิ่งยั้ง มีความยุติธรรม ความเสมอภาค และความเท่าเทียมสำหรับทุกคน

บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏในการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2547 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 โดยให้มีบทบาทหน้าที่ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547) มาตรา 7 กำหนดให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทุนบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทย ฐานะครู จากเหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 แสดงถึงความคาดหวังที่มีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏว่าให้เป็น “สถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” (ปธาน สุวรรณมงคล, 2557) ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏมีความผูกพันเป็นหนึ่งเดียวกับท้องถิ่นโดยมีพันธกิจสำคัญคือ “การพัฒนาท้องถิ่น” อันนับเป็นพันธกิจสำคัญที่มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง นอกจากนี้ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏไว้ดังนี้

1) แสวงหาความจริงเพื่อสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล

2) ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและ ผู้กพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน เพื่อช่วยให้คนใน ท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การผลิตบัณฑิตดังกล่าว จะต้องให้มีจำนวนและคุณภาพสอดคล้องกับแผนการผลิตบัณฑิตของประเทศ

3) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจใน วัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ

4) เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และนักการเมือง ท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถใน การบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

6) ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น

7) ศึกษาและแสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึง การแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

8) ศึกษา วิจัย ส่งเสริมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริใน การปฏิบัติการกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จากเหตุผลการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ และภาระหน้าที่ตามที่กฎหมาย ดังนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการบริหาร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น

สำหรับในพื้นที่ภาคเหนือ นั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏ (มรภ.) 10 แห่ง ได้ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดเวทีนำเสนองานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อเผยแพร่แนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วยงานวิจัยที่นำสู่การแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในภาคเหนือ ประกอบด้วย มรภ.อุดรดิตถ์ มรภ.สุราษฎร์ธานี มรภ.พิบูลสงคราม มรภ.นครปฐม มรภ.บุรีรัมย์ มรภ.วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มรภ.เพชรบุรี มรภ.มหาสารคาม มรภ.เลย และ มรภ.ลำปาง (ไทยโพสต์, 2561) เนื่องจากในแต่ละพื้นที่ย่อมมีจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และอุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชากรแตกต่างกัน ในปี พ.ศ.2558 สสส.ได้ให้การสนับสนุนสถาบันวิชาการในการร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เกิดเป็นความรู้ใหม่ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างสุขให้ชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาประเทศ เป็นเส้นทางการพัฒนาท้องถิ่นให้ยั่งยืน เพราะสิ่งที่ทำคือการลดช่องโหว่ของฐานรากให้แคบลง ช่วยสร้างท้องถิ่นอุดมปัญญา การขับเคลื่อนงานเชิงพื้นที่ภายใต้ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การแก้ปัญหาและค้นหาแนวทางในการจัดการสุขภาวะชุมชนให้ดีขึ้น เช่น การจัดทำชุดโครงการวิจัยแก้ไขความยากจนของชุมชนด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้า OTOP การเสริมพลังชุมชนจัดการตนเอง การจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะเพื่อสุขภาวะและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน เพิ่มทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของเยาวชน เป็นต้น

สำหรับในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2561) ได้มีบทบาทในการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยการสนับสนุนการวิจัยตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในประเด็นสำคัญตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1) การจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านพลังงานทางเลือก ซึ่งมีบทบาทในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างสรรค์องค์ความรู้และนวัตกรรมในด้านพลังงานทางเลือก การพัฒนาศักยภาพนักวิจัยใหม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้เป็นที่ยอมรับในด้านพลังงานทางเลือก การสนับสนุนดำเนินการเผยแพร่ องค์ความรู้ นวัตกรรม และบริการ วิชาการด้านพลังงานทางเลือก และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในด้านพลังงานทางเลือกทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ทั้งนี้ศูนย์ความเป็นเลิศด้านพลังงานทางเลือกมีหน่วยปฏิบัติการวิจัย จำนวน 7 หน่วยวิจัย ได้แก่ หน่วยปฏิบัติการวิจัยจำลอง หน่วยปฏิบัติการวิจัยเทอร์โมอิเล็กทริก หน่วยปฏิบัติการวิจัยแบตเตอรี่ หน่วยปฏิบัติการวิจัยฟลอมบาง หน่วยปฏิบัติการวิจัยแสง หน่วยปฏิบัติการวิจัยฟิสิกส์อิเล็กทรอนิกส์ และ หน่วยปฏิบัติการวิจัยพลังงานชีวมวล นอกจากนี้ยังให้บริการทางวิชาการ ด้านจำลองเทอร์โมอิเล็กทริก แบตเตอรี่ฟลอมบาง แสงฟิสิกส์อิเล็กทรอนิกส์ และ พลังงานชีวมวล เพื่อให้บริการกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

2) การจัดตั้งศูนย์คราม เป็นศูนย์ส่งเสริมการทำวิจัยและบริการวิชาการเพื่อพัฒนาองค์ความรู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถชุมชนด้านการย้อมครามผ้าพื้นเมืองซึ่งเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดสกลนครกับสถาบันการศึกษา

หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และนานาชาติ การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับครามสู่แวดวงวิชาการและสาธารณชนทั่วไป ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับครามให้กับผู้ที่สนใจ การสร้างเครือข่ายงานวิจัยและบริการวิชาการด้านการย้อมครามผ้าพื้นเมือง เป็นต้น

3) การจัดตั้งกลุ่มวิจัย จำนวน 5 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร (2) กลุ่มวิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพและพลังงาน (3) กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (4) กลุ่มการศึกษา (5) กลุ่มนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับความต้องการในการวิจัยและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นตามความต้องการจำเป็นที่เปลี่ยนแปลงไปของชุมชน ซึ่งดำเนินการโดยสถาบันวิจัยและพัฒนา

4) การจัดเวทีการเสวนาการพัฒนาท้องถิ่นด้วยวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสานพลังความร่วมมือ สร้างสังคมความน่ารู้ การไขประโยชน์จากงานวิจัยได้จริงตามความต้องการของท้องถิ่น การจัดกิจกรรมการจัดการความรู้เรื่องนวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 4.0

5) การสนับสนุนการวิจัย ทั้งด้านนโยบาย บุคลากร งบประมาณ ตัวอย่างเช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ร่วมกับผู้นำชุมชนในตำบลไฮหย่องร่วมกันวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพพื้นที่สู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) ที่นำเสนออัตลักษณ์วิถีชาวนาไทยบนฐานทรัพยากร รวมถึงสืบสานภูมิปัญญาวัฒนธรรมข้าวประเพณี อาหาร และวิถีชีวิตคนไทยที่สัมพันธ์กับข้าวโดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research : CBR) ในการพัฒนาโจทย์วิจัยในประเด็น “การท่องเที่ยววิถีชาวนา” ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) บ้านไฮหย่อง อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนครเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม บ้านตาตอง ตำบลค้อเขียว อำเภวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร การพัฒนาศักยภาพชุมชนสร้างความพร้อมรับแหล่งท่องเที่ยว 3 ธรรมชาติ บ้านนาดี บ้านตอเรือ ตำบลนาหว้าบ่อ อำเภอพนารัตนนิคม จังหวัดสกลนคร เป็นต้น

6) การสนับสนุนการจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ ซึ่งจะเป็แบบอย่างในการสร้างสรรค์การวิจัย และนวัตกรรมที่สามารถต่อยอดในเชิงธุรกิจให้กับประชาชนได้เป็นอย่างดี เช่น 1) ลูกประคบ ร้อน-เย็น 2) เครื่องกีดแผ่นวงจรกึ่งอัตโนมัติ 3) กรรมวิธีผลิตเมามง 4) ชุดทดสอบผ้าย้อมครามธรรมชาติ 5) เครื่องปฏิกรณ์พลังงานแสงอาทิตย์สำหรับผลิตน้ำมันไบโอดีเซล 6) กรรมวิธีผลิตมะเขือเทศผง 7) ลายผาสกลนคร 8) การพัฒนาเครื่องบ่มไวน์หมากเมาที่ควบคุมด้วยระบบอัจฉริยะ เป็นต้น

บทสรุป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมทบพาทสำคัญในการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่น จำนวน 38 แห่งทั่วประเทศ การวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดมีแนวความคิดในการร่วมคิด ร่วมทำ การรับผลประโยชน์ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม ได้แก่ บทบาทในการวิจัยในพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research, ABC) บทบาทในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ และทักษะในการทำงาน บทบาทในการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และบทบาทในการสร้างความพร้อมของพื้นที่และภูมิภาคเพื่อการดำรงอยู่ในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ การจัดการงานวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาทำให้มหาวิทยาลัยสามารถบริหารจัดการงานวิจัย รวมทั้งบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างชัดเจนขึ้น เกิดการพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของผู้จัดการงานวิจัย เกิดชุดโครงการวิจัยพื้นที่แบบบูรณาการศาสตร์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นขึ้นโดยภาคีในพื้นที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง มีระบบฐานข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการวิจัยในพื้นที่

แนวคิดของ "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ในการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น นำเสนอโครงการวิจัยต่อสาธารณชน ผู้วิจัยเข้าร่วมในงานเทศกาล การทำงานกับพิพิธภัณฑ์ / หอศิลป์ / ศูนย์วิทยาศาสตร์และสถานที่ทางวัฒนธรรมอื่น ๆ การให้โอกาสประชาชนได้คำถามเกี่ยวกับการวิจัย ความเกี่ยวข้องกับสาธารณะในฐานะนักวิจัย นักวิจัยและประชาชนทำงานร่วมกันเพื่อแจ้งนโยบาย การมีส่วนร่วมกับคนหนุ่มสาวในชุมชนในการประชุมเชิงปฏิบัติการ มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จัดเวทีนำเสนองานวิจัยเชิงพื้นที่ในภาคเหนือเพื่อเผยแพร่แนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วยงานวิจัยที่นำสู่การแก้ปัญหาความเป็นอยู่ของชนในชุมชนในภาคเหนือ ยกย่องคุณภาพชีวิตของประชาชน เกิดเป็นความรู้ใหม่ที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ร่วมกันเพื่อเป็นการสร้างสุขให้ชุมชนท้องถิ่น เช่น การจัดทำชุดโครงการวิจัยแก้ไขความยากจนของชุมชนด้วยการยกระดับมาตรฐานสินค้า OTOP การเสริมพลังชุมชนจัดการตนเอง การจัดการแหล่งเพาะพันธุ์กล้วยลาย ศูนย์เรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะเพื่อสุขภาพและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การแก้ปัญหาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน เพิ่มทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของเยาวชน เป็นต้น

ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ในการวิจัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นโดยการสนับสนุนการวิจัยตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยในประเด็นสำคัญตามความต้องการในแต่ละพื้นที่ เช่น 1) การจัดตั้งศูนย์ความเป็นเลิศด้านพลังงานทางเลือก 2) การจัดตั้งศูนย์คราม 3) การจัดตั้งกลุ่มวิจัย 4) การจัดเวทีการเสวนาการพัฒนาท้องถิ่นด้วยวิจัยและนวัตกรรม 5) การสนับสนุนการวิจัย ทั้งด้านนโยบาย บุคลากร งบประมาณ 6) การสนับสนุนการจดสิทธิบัตรการประดิษฐ์ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ปธาน สุวรรณมงคล. (30 เมษายน 2557). บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏกับการศึกษาเพื่อพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สืบค้นจาก http://praewa.ksu.ac.th/new2017/file/20170317_7610767238.pdf
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (7 ธันวาคม 2561). ศาสตร์พระราชา สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน สืบค้นจาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/173>
- ภทรสมณ รัตนางกูร, (26 ธันวาคม 2552). ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน สืบค้นจาก http://phatrasamon.blogspot.com/2009/11/blog-post_26.html
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (30 มิถุนายน 2561). รายงานการประเมินตนเอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีการศึกษา 2560 สืบค้นจาก <http://upload.snru.ac.th/download.aspx?FILE=882491102111611319018630381722401150110179>
- ราชกิจจานุเบกษา. (13 ตุลาคม 2561). ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) สืบค้นจาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF
- ราชกิจจานุเบกษา. (14 มิถุนายน 2547). พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/moe/nipa/ed_law/p.r.g.edu7.pdf
- ราชกิจจานุเบกษา. (6 เมษายน 2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สืบค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- วิสุทธิ ไบไม้. (มิถุนายน 2555). การวิจัยและการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/psru/article/view/16978>
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) (2560). แผนกลยุทธ์การพัฒนาศักยภาพการวิจัยและนวัตกรรม ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) สืบค้นจาก <https://www.nrct.go.th/portals/0/Document/documentofinnovation.pdf>
- สิริฤกษ์ ทรงศิวิไล. (21 สิงหาคม 2560). ยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมของประเทศ สืบค้นจาก <https://www.nrms.go.th/FileUpload/AttatchFile/News/256008231056202689945.pdf>
- Axel Didriksson et al. (March 10, 2017). *University Social Engagement: current trends in Latin America and the Caribbean at global/local Universities*. retrieved from <http://www.guninetwork.org/articles/university-social-engagement-current-trends-latin-america-and-caribbean-globallocal>
- Hanover Research. (October 1, 2014). *Public Engagement Strategies and Evaluation*. retrieved from <https://www.hanoverresearch.com/media/Public-Engagement-Strategies-and-Evaluati>